Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
GERARDA HOGANA
přednesené dne 12. listopadu 2020[1]

Věc C-729/19

TKF
proti
Department of Justice for Northern Ireland

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Court of Appeal in Northern Ireland (Odvolací soud Severního Irska, Spojené království)]

„Řízení o předběžné otázce – Soudní spolupráce v občanských věcech – Uznávání a výkon rozhodnutí a spolupráce ve věcech vyživovacích povinností – Nařízení (ES) č. 4/2009 – Článek 75 – Časová působnost – Možnost zápisu a výkonu rozhodnutí vydaných před přistoupením státu původu k Evropské unii“

I. Úvod

1. Za jakých okolností (pokud vůbec) bude rozhodnutí o výživném vydané vnitrostátním soudem před přistoupením tohoto státu k Evropské unii uznatelné na základě ustanovení nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. prosince 2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností[2]? Tak lze v zásadě shrnout otázku předloženou Court of Appeal in Northern Ireland (Odvolací soud Severního Irska, Spojené království) v rámci následující žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce.

2. Projednávaná žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech vyživovacích povinností, kdy k tomuto uznání a výkonu má dojít ve Spojeném království, přičemž dotčená rozhodnutí byla vydána v Polsku před jeho přistoupením k Evropské unii dne 1. května 2004 a přede dnem použitelnosti nařízení č. 4/2009, tedy 18. červnem 2011. Před posouzením skutkových okolností, které vedly k podání projednávané žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, je nejprve potřeba uvést relevantní právní ustanovení.

1 – Původní jazyk: angličtina.

2 – Úř. věst. 2009, L 7, s. 1, a opravy Úř. věst. 2011, L 131, s. 26, a Úř. věst. 2013, L 8, s. 19.

II. Právní rámec

A. Unijní právo

1. Nařízení Rady (ES) č. 44/2001

3. Článek 66 nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech [3] stanoví:

„1. Toto nařízení se vztahuje pouze na řízení zahájená a veřejné listiny vypracované po vstupu tohoto nařízení v platnost.

2. Pokud však bylo řízení zahájeno v členském státě původu přede dnem vstupu tohoto nařízení v platnost, rozhodnutí, která byla vydána po tomto dni, se uznají a vykonají podle kapitoly III,

a) pokud bylo řízení zahájeno v členském státě původu až poté, co [Úmluva ze dne 27. září 1968 o soudní příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 1972, L 299, s. 32; dále jen ‚Bruselská úmluva‘)] nebo Luganská úmluva [o příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 1988, L 319, s. 9; dále jen ‚Luganská úmluva‘)] vstoupila v platnost jak v členském státě původu, tak i v dožádaném členském státě;

b) ve všech dalších případech za předpokladu, že soud byl příslušný podle pravidel, která se shodují s pravidly pro určení příslušnosti obsaženými v kapitole II nebo v dohodě uzavřené mezi členským státem původu a dožádaným členským státem, která byla platná v době zahájení řízení.“

2. Nařízení č. 4/2009

4. Body 31, 44 a 47 odůvodnění nařízení č. 4/2009 uvádějí:

„(31) Pro zjednodušení přeshraničního vymáhání pohledávek výživného je třeba zavést režim spolupráce mezi ústředními orgány určenými členskými státy. Tyto orgány by měly poskytovat pomoc oprávněným z výživného a povinným k výživnému při uplatňování jejich práv v jiném členském státě podáváním návrhů na uznání, prohlášení vykonatelnosti a výkon již vydaných rozhodnutí, o změnu těchto rozhodnutí nebo o obdržení rozhodnutí. Měly by si vyměňovat informace za účelem zjištění místa, kde se zdržují povinní a oprávnění, a za účelem zjištění jejich příjmů a majetku, pokud je to potřeba. Měly by navíc vzájemně spolupracovat vyměňováním obecných informací a podporovat spolupráci mezi příslušnými orgány svého členského státu.

[…]

(44) Toto nařízení by mělo změnit nařízení (ES) č. 44/2001 nahrazením příslušných ustanovení uvedeného nařízení týkajících se vyživovacích povinností. S výhradou přechodných ustanovení tohoto nařízení by měly členské státy ode dne použitelnosti tohoto nařízení používat v oblasti vyživovacích povinností ustanovení tohoto nařízení týkající se příslušnosti, uznávání, vykonatelnosti a výkonu rozhodnutí a o soudní pomoci namísto ustanovení nařízení (ES) č. 44/2001.

[…]

3 – Úř. věst. 2001, L 12, s. 1; Zvl. vyd. 19/04, s. 42.

(47) V souladu s články 1 a 2 Protokolu o postavení Spojeného království a Irska, připojeného ke Smlouvě o Evropské unii a ke Smlouvě o založení Evropského společenství, se Spojené království neúčastní přijímání tohoto nařízení a toto nařízení pro ně není závazné ani použitelné. Tímto však není dotčena možnost, aby Spojené království oznámilo svůj záměr přijmout toto nařízení po jeho přijetí v souladu s článkem 4 uvedeného protokolu.“

5. Článek 2 odst. 1 bod 1 nařízení č. 4/2009, nadepsaný „Definice“, stanoví:

„Pro účely tohoto nařízení se rozumí:

1) ‚rozhodnutím‘ rozhodnutí ve věcech vyživovacích povinností vydané soudem členského státu bez ohledu na to, jak je označeno, včetně usnesení, rozsudku, nařízení nebo příkazu k výkonu rozhodnutí, jakož i rozhodnutí o výši nákladů řízení vydaného soudním úředníkem. Pro účely kapitol VII a VIII se ‚rozhodnutím‘ rozumí rovněž rozhodnutí ve věcech vyživovacích povinností vydané ve třetím státě“.

6. Kapitola IV nařízení č. 4/2009, nadepsaná „Uznávání, vykonatelnost a výkon rozhodnutí“, je rozdělena do tří oddílů. Podle článku 16 tohoto nařízení se oddíl 1, zahrnující články 17 až 22 tohoto nařízení, použije na rozhodnutí vydaná v členském státě, který je vázán Haagským protokolem ze dne 23. listopadu 2007 o právu rozhodném pro vyživovací povinnosti (dále jen „Haagský protokol“); oddíl 2, zahrnující články 23 až 38 tohoto nařízení, se použije na rozhodnutí vydaná v členském státě, který není vázán Haagským protokolem; naproti tomu oddíl 3, zahrnující články 39 až 43 tohoto nařízení, obsahuje ustanovení společná všem rozhodnutím.

7. Kapitola VII nařízení č. 4/2009 obsahuje ustanovení o spolupráci mezi ústředními orgány v článcích 49 až 63 tohoto nařízení.

8. Článek 75 nařízení č. 4/2009, nadepsaný „Přechodná ustanovení“, stanoví:

„1. Toto nařízení se použije pouze na řízení zahájená, soudní smíry schválené nebo uzavřené a veřejné listiny vystavené ode dne jeho použitelnosti, s výhradou odstavců 2 a 3.

2. Části 2 a 3 kapitoly IV se použijí:

a) na rozhodnutí, která byla vydána v členských státech přede dnem použitelnosti tohoto nařízení a u kterých se od tohoto dne vyžaduje uznání a prohlášení vykonatelnosti;

b) na rozhodnutí vydaná ode dne použitelnosti tohoto nařízení v řízeních zahájených před tímto dnem,

jestliže tato rozhodnutí pro účely uznání a výkonu spadají do působnosti [nařízení č. 44/2001].

[Nařízení č. 44/2001] se i nadále použije na řízení o uznání a výkonu, která probíhají ke dni použitelnosti tohoto nařízení.

První a druhý pododstavec se obdobně použijí na soudní smíry schválené nebo uzavřené a na veřejné listiny vystavené v členských státech.

3. Kapitola VII týkající se spolupráce mezi ústředními orgány se použije na návrhy a žádosti, které ústřední orgán obdrží ode dne použitelnosti tohoto nařízení.“

9. Podle článku 76 nařízení č. 4/2009 se s výjimkou čl. 2 odst. 2, čl. 47 odst. 3 a článků 71, 72 a 73 toto nařízení použije ode dne 18. června 2011 za předpokladu, že v Unii bude k tomuto dni použitelný Haagský protokol.

3. Rozhodnutí 2009/451/ES

10. Podle článku 2 rozhodnutí Komise 2009/451/ES ze dne 8. června 2009 o úmyslu Spojeného království přijmout nařízení Rady (ES) č. 4/2009[4] vstoupilo toto nařízení ve Spojeném království v platnost dne 1. července 2009.

4. Rozhodnutí 2009/941/ES

11. Podle článku 4 rozhodnutí Rady 2009/941/ES ze dne 30. listopadu 2009 o uzavření [Haagského protokolu] Evropským společenstvím[5] se pravidla tohoto protokolu uplatní v rámci Unie prozatímně ode dne 18. června 2011.

B. Právo Spojeného království

12. Nařízení 4 odst. 1A) Magistrates' Courts (Civil Jurisdiction and Judgments Act 1982) Rules (Northern Ireland) 1986 [prováděcí předpisy Severního Irska z roku 1986 o magistrátních soudech (k zákonu o pravomoci a soudních rozhodnutích v občanskoprávních věcech z roku 1982)] stanoví:

„V případě, že soudní úředník okresního soudu obdrží žádost podle článku 26 [nařízení č. 4/2009] o provedení zápisu rozhodnutí o výživném vydaného ve státě, na který se nařízení vztahuje, s výjimkou Spojeného království, je povinen nechat toto rozhodnutí u svého soudu zapsat formou zápisu nebo sdělení, které zapíše do Rejstříku rozhodnutí a podepíše; to neplatí, pokud se použije článek 24 [nařízení č. 4/2009] a odstavce 3 a 4 tohoto prováděcího předpisu."

III. Skutkové okolnosti sporu v původním řízení

13. TKF a AKF, oba polští státní příslušníci, uzavřeli manželství v Polsku v roce 1991. Měli dva syny. Dne 1. dubna 1999 vydal polský soud rozhodnutí o výživném ukládající vyživovací povinnost TKF ve prospěch AKF. V období od prosince 2002 do února 2003 byla u polských soudů zahájena další řízení o výživném. Tato pozdější řízení vedla k vydání rozhodnutí, jež předkládající soud označuje jako „aktualizovaná rozhodnutí o výživném", ze dne 14. února 2003, přičemž tato rozhodnutí jsou „upravené verze původních rozhodnutí vydaných dne 1. dubna 1999" týmž soudem[6].

14. TKF a AKF se v roce 2004 rozvedli. O dva roky později, v srpnu 2006, přicestoval TKF do Severního Irska, kde od té doby bydlí.

15. Rozhodnutími ze dne 24. října 2013 a 15. srpna 2014 (dále jen „rozhodnutí o zápisu") soudní úředník Magistrates' Court for the Petty Sessions District of Belfast and Newtownabbey (Okresní soud pro okres Belfast a Newtownabbey, Spojené království) zapsal a prohlásil za vykonatelná uvedená dvě rozhodnutí o výživném vydaná polským soudem dne 14. února 2003. Rozhodnutí o zápisu byla vydána v souladu s článkem 75 nařízení č. 4/2009. Tato rozhodnutí rovněž uvádějí, že takto zapsaná rozhodnutí jsou vykonatelná pro účely oddílu 2 kapitoly IV tohoto nařízení.

4 – Úř. věst. 2009, L 149, s. 73.

5 – Úř. věst. 2009, L 331, s. 17.

6 – Ze spisu však není zcela zřejmé, zda řízení vedená v letech 2002–2003 představovala zcela nová řízení, nebo zda (a tato varianta je patrně pravděpodobnější) bylo ono „aktualizované" usnesení o výživném výsledkem nových návrhů podaných v letech 2002–2003, a to ve vztahu k již dříve vedenému řízení z roku 1999. V konečném důsledku přísluší předkládajícímu soudu, aby tuto okolnost ověřil.

16. TKF napadl rozhodnutí o zápisu u High Court of Justice in Northern Ireland, Queen's Bench Division (Vrchní soud Severního Irska, část Queen's Bench, Spojené království), a to z toho důvodu, že Polsko nebylo v době vydání dotčených rozhodnutí polského soudu členským státem, a oddíl 2 kapitoly 4 nařízení č. 4/2009 tudíž nebyl použitelný. TKF rovněž tvrdil, že články 23 a 26 nebyly na rozhodnutí polského soudu použitelné a tato rozhodnutí v každém případě nebyla v souladu s článkem 24 nařízení č. 4/2009, neboť neexistuje důkaz o tom, že TKF o dotčeném řízení věděl a účastnil se jej osobně nebo prostřednictvím zástupce.

17. High Court of Justice in Northern Ireland, Queen's Bench Division (Vrchní soud Severního Irska, část Queen's Bench) však žalobu TFK zamítl z důvodu, že nařízení č. 4/2009 neobsahuje žádné ustanovení, které by omezovalo jeho časovou působnost pouze na soudní rozhodnutí o výživném vydaná v Polsku po dni přistoupení Polska k Unii. Kromě toho, pokud nebyl použitelný čl. 75 odst. 2, neboť Polsko je státem vázaným Haagským protokolem, byla z důvodu čl. 75 odst. 3 na projednávané záležitosti použitelná kapitola VII nařízení č. 4/2009. High Court of Justice in Northern Ireland, Queen's Bench Division (Vrchní soud Severního Irska, část Queen's Bench) tak rozhodl, že rozhodnutí polského soudu byla dle uvedené kapitoly řádně zapsána a vykonána. TKF následně podal proti tomuto rozhodnutí odvolání ke Court of Appeal in Northern Ireland (Odvolací soud Severního Irska, dále jen „předkládající soud").

18. Předmětem sporu projednávaného před předkládajícím soudem tak byla správná časová působnost nařízení č. 4/2009 pro účely zápisu a prohlášení rozhodnutí o výživném za vykonatelná, jakož i použitelnost čl. 75 odst. 2 na rozhodnutí vydaná ve státech vázaných Haagským protokolem. V této souvislosti má předkládající soud pochybnosti ohledně použitelnosti nařízení č. 4/2009 na rozhodnutí o výživném vydaná v Polsku před jeho přistoupením k Unii a dále o tom, zda byl Magistrates' Court for Petty Sessions District of Belfast and Newtownabbey (Okresní soud pro okres Belfast a Newtownabbey) příslušný k zápisu dotčených rozhodnutí podle kterékoli části článku 75 nařízení č. 4/2009.

IV. K žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

19. Za těchto okolností se Court of Appeal in Northern Ireland (Odvolací soud Severního Irska) rozhodnutím ze dne 2. září 2019, došlým Soudnímu dvoru dne 2. října 2019, rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Musí být čl. 75 odst. 2 [nařízení č. 4/2009] vykládán v tom smyslu, že se vztahuje pouze na ‚rozhodnutí', která byla vydaná ve státech, jež byly unijními členskými státy v okamžiku vydání těchto rozhodnutí?

2) Vzhledem ke skutečnosti, že Polsko je v současné době členským státem Evropské unie, který je vázán Haagským protokolem, mohou být nyní rozhodnutí o výživném vydaná soudem v Polsku v letech 1999 a 2003, tedy před tím, než se Polsko stalo členským státem Evropské unie, zapsána a vykonána v jiném unijním členském státě na základě kterékoli části [nařízení č. 4/2009], zejména:

   a) na základě čl. 75 odst. 3 a článku 56 [nařízení č. 4/2009];

   b) na základě čl. 75 odst. 2 a oddílu 2 kapitoly IV [nařízení č. 4/2009];

   c) na základě čl. 75 odst. 2 písm. a) a oddílu 3 kapitoly IV [nařízení č. 4/2009];

   d) na základě jakýchkoli jiných článků [nařízení č. 4/2009]?"

20. Vyjádření předložili TKF a Evropská komise. TKF, Department of Justice for Northern Ireland (ministerstvo spravedlnosti pro Severní Irsko, Spojené království), polská vláda a Komise dále přednesli ústní vyjádření na jednání, které se konalo dne 14. října 2020.

21. Jak bylo na tomto jednání zmíněno, je politováníhodné, že projednávaná žádost o rozhodnutí o předběžné otázce je s velkou pravděpodobností poslední věcí ze Severního Irska, kterou se může Soudní dvůr přímo zabývat. Spojené království totiž Evropskou unii o půlnoci (SEČ) dne 31. ledna 2020 opustilo. Lze však uvést, že v souladu s ustanoveními čl. 86 odst. 2 a čl. 89 odst. 1 Dohody o vystoupení Spojeného království Velké Británie a Severního Irska z Evropské unie a Evropského společenství pro atomovou energii[7] bude tento rozsudek Soudního dvora pro Spojené království a ve Spojeném království (včetně Severního Irska) i nadále v celém svém rozsahu závazný bez ohledu na datum, kdy bude vyhlášen.

V. Analýza

A. K první otázce

22. První otázkou se předkládající soud táže, zda výjimka z časové působnosti nařízení č. 4/2009, která je zakotvena v čl. 75 odst. 2 nařízení č. 4/2009, musí být vykládána v tom smyslu, že se použije pouze na „rozhodnutí“ vydaná vnitrostátními soudy ve státech, které byly členy Unie již v okamžiku vydání těchto rozhodnutí.

23. Podle ustálené judikatury Soudního dvora je třeba pro výklad ustanovení unijního práva vzít v úvahu nejen jeho znění, ale i jeho kontext a cíle sledované právní úpravou, jejíž je součástí[8].

24. Po použití těchto zásad na projednávanou věc lze zaprvé konstatovat, že podle definice uvedené v čl. 2 odst. 1 bodu 1 nařízení č. 4/2009 je „rozhodnutím“ rozhodnutí ve věcech vyživovacích povinností vydané soudem *členského státu*. Lze tedy vycházet z toho, že nařízení č. 4/2009 staví na předpokladu, že rozhodnutí bylo vydáno soudem členského státu. To samozřejmě neplatilo pro Polsko před květnem roku 2004.

25. Článek 75 nařízení č. 4/2009 je přechodným ustanovením, jehož cílem je upravit právní poměry rozhodnutí vydaných před vstupem tohoto nařízení v platnost. Samozřejmě je nutno připomenout, že, jak zřetelně plyne z bodu 44 odůvodnění nařízení č. 4/2009, toto nařízení v podstatě nahrazuje obecná ustanovení týkající se příslušnosti a výkonu rozhodnutí o výživném, která byla dříve obsažena v nařízení č. 44/2001. Jinými slovy, nařízení č. 4/2009 představuje, pokud jde o otázky příslušnosti, rozhodného práva, uznávání a výkonu soudních rozhodnutí ve specifické oblasti vyživovacích povinností, *lex specialis*[9].

26. Vzhledem k existenci zásadní kontinuity mezi oběma soubory nařízení bylo důvodné očekávat, že nařízení č. 4/2009 bude obsahovat úpravu týkající se rozhodnutí ve věcech výživného vydaných v členských státech přede dnem použitelnosti tohoto nařízení, tj. před 18. červnem 2011[10]. To se odráží, jak bude osvětleno níže, v přechodných ustanoveních článku 75 nařízení č. 4/2009. Zásadní otázkou však zůstává, zda lze tato ustanovení vykládat tak, že sahají do minulosti a vztahují se na rozhodnutí vydaná vnitrostátními soudy před přistoupením těchto států k Unii v postavení členských států. Právě touto klíčovou otázkou se budu nyní zabývat.

7 – Úř. věst. 2020, L 29, s. 7.

8 – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 12. listopadu 2014, L (C-656/13, EU:C:2014:2364, bod 38).

9 – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 4. června 2020, FX (Zastavení vymáhání pohledávky výživného) (C-41/19, EU:C:2020:425, bod 33).

10 – Jak stanoví článek 76 nařízení č. 4/2009.

27. Článek 75 odst. 1 nejprve stanoví, že toto nařízení se použije pouze na řízení zahájená, soudní smíry schválené nebo uzavřené a veřejné listiny vystavené ode dne jeho použitelnosti, s výhradou odstavců 2 a 3. Článek 75 odst. 3 upravuje přechodný režim spolupráce mezi ústředními orgány a pro účely první otázky není relevantní, i když navrhuji posoudit případný dopad tohoto ustanovení v rámci rozboru otázky druhé.

28. Klíčový význam má však čl. 75 odst. 2 nařízení č. 4/2009 – a zejména čl. 75 odst. 2 písm. a) –, přičemž toto stanovení řeší dvě mírně odlišné situace. Zaprvé, čl. 75 odst. 2 písm. a) nařízení č. 4/2009 stanoví, že část 2 (která zahrnuje články 23 až 38 tohoto nařízení a použije se na rozhodnutí vydaná v členském státě, který není vázán Haagským protokolem) a část 3 (která zahrnuje články 39 až 43 tohoto nařízení a obsahuje ustanovení společná všem rozhodnutím) se použijí na „rozhodnutí, která byla vydána v *členských státech* přede dnem použitelnosti tohoto nařízení a u kterých se od tohoto dne vyžaduje uznání a prohlášení vykonatelnosti“ [11].

29. Slova, jež jsem si dovolil zdůraznit – „v členských státech“ – musí být samozřejmě vykládána ve spojení se samotnou definicí pojmu „rozhodnutí“ obsaženou v čl. 2 odst. 1 bod 1 nařízení č. 4/2009. Vše shora uvedené z hlediska jazykového výkladu jasně nasvědčuje tomu, že dotčené rozhodnutí vnitrostátního soudu musí být vydáno v okamžiku, kdy byl i tento stát členským státem Unie. To samozřejmě neplatilo pro Polsko před květnem roku 2004.

30. Zadruhé čl. 75 odst. 2 písm. a) i b) nařízení č. 4/2009 stanoví, že části 2 a 3 se použijí na rozhodnutí vydaná přede dnem použitelnosti tohoto nařízení nebo po tomto dni, ale v řízeních zahájených před tímto dnem, *jestliže tato rozhodnutí pro účely uznání a výkonu spadají do působnosti nařízení č. 44/2001*. Toto ustanovení tedy jasně uvádí, že přechodná ustanovení čl. 75 odst. 2 písm. a) nebo b) se mohou vztahovat pouze na rozhodnutí, která spadají do oblasti působnosti nařízení č. 44/2001.

31. Je tedy nezbytné posoudit článek 66 nařízení č. 44/2001 týkající se časové působnosti tohoto nařízení.

32. V tomto ohledu, jak uvedla polská vláda ve svém ústním vyjádření na jednání konaném dne 14. října 2020, je pravda, že čl. 66 odst. 2 písm. a) nařízení č. 44/2001 stanoví, že rozhodnutí vydaná po vstupu tohoto nařízení v platnost musí být uznána a vykonána v souladu s kapitolou III tohoto nařízení, „pokud bylo řízení zahájeno v členském státě původu až poté, co Bruselská [úmluva] nebo Luganská úmluva vstoupila v platnost jak v členském státě původu, tak i v dožádaném členském státě“.

33. Jak však Soudní dvůr obzvlášť jednoznačně rozhodl v rozsudku ze dne 21. června 2012, Wolf Naturprodukte (C-514/10, EU:C:2012:367, bod 34), pro založení působnosti tohoto nařízení pro účely uznání a výkonu soudního rozhodnutí je nezbytné, aby v *době vydání tohoto rozhodnutí* bylo nařízení č. 44/2001 platné *jak* v členském státě původu, *tak* v členském státě, jemuž je žádost o uznání a výkon určena.

34. Jinými slovy, pokud jde o projednávanou věc, je potřeba nejprve uvést, že řízení bylo zahájeno v době, kdy se Luganská úmluva na Polsko nevztahovala, jelikož rozhodnutí o výživném vylo vydáno dne 1. dubna 1999 [12]. Je sice věcí předkládajícího soudu, aby ověřil, zda návrhy na aktualizaci tohoto původního rozhodnutí byly skutečně podány v rámci téhož řízení – jak naznačuje výraz „aktualizace“ – nicméně skutečnost, že Luganská úmluva se v době podání těchto návrhů v Polsku použitelnou stala, by stejně v žádném případě relevantní nebyla, neboť poslední rozhodnutí byla vydána dne 14. února 2003, tedy v době, kdy Polsko ještě nebylo členským státem Unie.

11 – Kurzivou zvýraznil autor stanoviska.

12 – Luganská úmluva nabyla v Polsku účinnosti dne 1. února 2000.

35. Z tohoto výkladu přechodných ustanovení nařízení č. 44/2001 každopádně vyplývá, že s ohledem na skutečnost, že dotčená rozhodnutí byla vydána soudem státu, který v té době ještě nebyl členem Evropské unie, nespadají tato rozhodnutí do oblasti působnosti nařízení č. 44/2001 – jelikož se na ně ještě nepoužilo – a nespadají tak ani do oblasti působnosti přechodných ustanovení zakotvených v čl. 75 odst. 2 nařízení č. 4/2009.

36. Zatřetí pozorný výklad znění čl. 75 odst. 2 nařízení č. 4/2009 sice jednoznačně potvrzuje, že rozhodnutí, jež by bylo možno označit za „předvstupní rozhodnutí“, nespadají do oblasti působnosti těchto ustanovení o uznání a výkonu, nicméně tento závěr je ještě v každém případě zdůrazněn a potvrzen případným účelovým či teleologickým výkladem čl. 75 odst. 2 nařízení č. 4/2009. Z bodu 44 odůvodnění nařízení č. 4/2009 totiž vyplývá, že účelem přechodných ustanovení zakotvených v článku 75 je zajistit přechod od obecného režimu upraveného nařízením č. 44/2001 ke zvláštnímu režimu vyživovacích povinností upravenému nařízením č. 4/2009, čímž je umožněno uznávání a výkon rozhodnutí vydaných na základě nařízení č. 44/2001. Tudíž vzhledem k tomu, že rozhodnutí vydaná ve státech, které v té době nebyly členy Unie, nespadají do oblasti působnosti nařízení č. 44/2001, není zde ani žádný důvod rozšiřovat na tato rozhodnutí použití uvedených přechodných ustanovení.

37. Soudní dvůr opakovaně zdůraznil v souvislosti s celým režimem Bruselské úmluvy a nařízení, že systém uznávání a výkonu rozhodnutí spočívá na vzájemné důvěře, zejména na důvěře v to, že soudy všech členských států budou svědomitě (v případě potřeby i bez návrhu) uplatňovat pravidla týkající se příslušnosti a procesních záruk stanovená Bruselskou úmluvou a nařízeními, které byly vydány po jejím přijetí, takže uznání předvstupních rozhodnutí závisí na tom, zda soud, který rozhodnutí vydal, sám rozhodl, že je ve věci příslušný, odkazem na pravidla pro určení příslušnosti, která byla v souladu s pravidly předepsanými rozhodnou úmluvou nebo nařízením [13].

38. Z toho plyne, že použití zjednodušených pravidel pro uznávání a výkon, která chrání navrhovatele zejména tím, že mu umožňují dosáhnout rychlého, jistého a účinného výkonu rozhodnutí vydaného v jeho prospěch v členském státě původu, je odůvodněno pouze v rozsahu, v jakém bylo rozhodnutí, které má být uznáno nebo vykonáno, vydáno v souladu s pravidly pro určení příslušnosti, jež jsou způsobilá chránit zájmy odpůrce. Takovou ochranu však pravděpodobně nelze zaručit v případě, že bylo dané rozhodnutí vydáno ve státě, kde nařízení č. 44/2001 nebylo použitelné v okamžiku zahájení řízení, které vedlo k vydání dotčeného rozhodnutí, a to právě proto, že tento soud neměl v té době povinnost zajistit, aby byla pravidla upravující samotnou příslušnost tohoto soudu založena na pravidlech pro určení příslušnosti obsažených v článku 3 a v oddílech 2 až 7 kapitoly II tohoto nařízení.

39. Takový závěr učinil v nedávné době Soudní dvůr v rozsudku ze dne 21. června 2012, Wolf Naturprodukte (C-514/10, EU:C:2012:367), když rozhodl, že rakouské rozhodnutí z roku 2003 nemůže být vykonáno v Česku v roce 2007 na základě ustanovení nařízení č. 44/2001, jelikož toto nařízení nebylo v České republice ke dni vydání tohoto rozhodnutí rakouskými soudy v platnosti [14].

40. S ohledem na tyto skutečnosti jsem tedy toho názoru, že výjimka z časové působnosti nařízení č. 4/2009, která je zakotvena v čl. 75 odst. 2 tohoto nařízení, musí být vykládána v tom smyslu, že se vztahuje pouze na „rozhodnutí“, jež byla vydána soudy států, které již byly v okamžiku vydání těchto rozhodnutí členy Unie.

13 – Viz například rozsudek ze dne 9. října 1997, von Horn (C-163/95, EU:C:1997:472, body 18 až 20).

14 – Viz body 28 až 30.

41. Tento výklad je v souladu se zněním, kontextem i účelem článku 75 nařízení č. 4/2009. Je dále rovněž v souladu se zásadou, podle které musí být výjimky vykládány restriktivně, aby obecná pravidla nebyla zbavena svého smyslu [15].

B. Ke druhé otázce

42. Podstatou druhé otázky předkládajícího soudu je, zda je možné uznat a vykonat v jiném členském státě rozhodnutí, jež bylo soudem určitého státu vydáno před přistoupením tohoto státu k Unii, a to na základě kterékoli části nařízení č. 4/2009.

43. Na úvod je možno připomenout, že dle článku 76 nařízení č. 4/2009 se toto nařízení použije ode dne 18. června 2011, s výjimkou ustanovení čl. 2 odst. 2, čl. 47 odst. 3 a článků 71, 72 a 73. Navíc jediné odchylky od tohoto pravidla byly unijním normotvůrcem výslovně upraveny v čl. 75 odst. 2 a 3 nařízení č. 4/2009. Za těchto okolností mám za to, že tato ustanovení jsou jedinými ustanoveními relevantními pro zodpovězení druhé předběžné otázky.

44. Z mé odpovědi na první otázku položenou předkládajícím soudem však plyne, že čl. 75 odst. 2 nařízení č. 4/2009 nelze použít na rozhodnutí, jež byla vydána ve státech, které v okamžiku vydání těchto rozhodnutí ještě nebyly členy Unie. Je-li tento výklad čl. 75 odst. 2 nařízení č. 4/2009 správný, bylo by možno považovat za poněkud nepravděpodobné, že by vedlejší ustanovení čl. 75 odst. 3 nařízení č. 4/2009 měla nepřímý účinek spočívající v tom, že by usnadňovala uznání a výkon rozhodnutí vydaného soudem určitého státu před přistoupením tohoto státu k Unii. Dospěl jsem k závěru, že ani toto ustanovení nemůže být vykládáno v tomto smyslu. Důvody jsou následující.

45. Zaprvé ze znění čl. 75 odst. 3 nařízení č. 4/2009 vyplývá, že ustanovení kapitoly VII tohoto nařízení, která se týkají spolupráce mezi ústředními orgány, se použijí na návrhy a žádosti, které ústřední orgán obdrží ode dne použitelnosti nařízení č. 4/2009, a to bez jakéhokoliv jiného omezení. V souladu s definicí uvedenou v čl. 2 odst. 1 bod 1 nařízení č. 4/2009 se však pojem „rozhodnutí" vztahuje i na rozhodnutí ve věcech vyživovacích povinností *vydaná ve třetím státě* v rámci této kapitoly VII.

46. Tato ustanovení nicméně nemohou vést reálně k závěru, že rozhodnutí vydané ve třetím státě před jeho přistoupením k Unii bude v některém členském státě uznáno a vykonáno s využitím zjednodušených pravidel obsažených v nařízení č. 4/2009, a to pouze z toho důvodu, že oprávněný se případně může obrátit na ústřední orgán.

47. Zaprvé by to bylo v rozporu s úsilím o zajištění rovnováhy mezi navrhovateli a odpůrci, z níž vychází restriktivní výklad oné výjimky zakotvené v čl. 75 odst. 2 nařízení č. 4/2009 [16]. Zadruhé by takový postup vedl k diskriminaci mezi oprávněnými, kteří se rozhodnou obrátit se na ústřední orgány, a oprávněnými, kteří jednají samostatně, ačkoli Soudní dvůr výslovně připustil, že žádost o pomoc ústředních orgánů podle ustanovení kapitoly VII nařízení č. 4/2009 je *právem, nikoliv povinností* [17]. Stěží lze proto tvrdit, že uznání a výkon předvstupního rozhodnutí by mohly záviset na tom, zda oprávněný, jemuž bylo rozhodnutím přiznáno právo na výživné, možností stanovených v kapitole VII skutečně využil. Jak uvedl zástupce TKF na jednání, nic ani nenasvědčuje tomu – v příkrém kontrastu s ustanoveními kapitoly IV – že ustanovení této kapitoly VII byla zamýšlena jako pravidla zakládající příslušnost.

15 – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 26. února 2015, Wucher Helicopter a Euro-Aviation Versicherung (C-6/14, EU:C:2015:122, bod 24). Viz též rozsudek ze dne 29. července 2019, Komise v. Rakousko (Stavební inženýři, patentoví zástupci a veterinární lékaři) (C-209/18, EU:C:2019:632, bod 35).

16 – Viz bod 38 tohoto stanoviska.

17 – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 9. února 2017, S. (C-283/16, EU:C:2017:104, bod 40).

48. K tomu, aby nebyl čl. 75 odst. 3 nařízení č. 4/2009 zbaven jeho smyslu, je potřeba jasně konstatovat, že se navrhovaný restriktivní výklad nepoužije na návrhy a žádosti zmiňované v článcích 51 a 56 nařízení č. 4/2009, které se netýkají přímo uznání a výkonu rozhodnutí vydaných soudem státu před jeho přistoupením. Bylo by například zcela přijatelné, aby oprávněný z takového rozhodnutí požádal ústřední orgán o pomoc při zjišťování místa, kde se povinný zdržuje [18], či při získávání relevantních informací o příjmech, a pokud je to nezbytné, o majetkových poměrech [19], či dokonce při vydání rozhodnutí, pokud není možné uznání ani prohlášení vykonatelnosti rozhodnutí vydaného v jiném státě, než je dožádaný členský stát [20].

49. S ohledem na výše uvedené úvahy jsem toho názoru, že není možné dosáhnout na základě článku 75 nařízení č. 4/2009 ani žádného jiného ustanovení tohoto nařízení uznání a výkonu rozhodnutí vydaného soudem státu před přistoupením tohoto státu k Unii v souladu s pravidly stanovenými v nařízení č. 4/2009. Z toho tedy vyplývá, že rozhodnutí vydaná polskými soudy před přistoupením Polska k Unii nejsou uznatelná a nemohou být předmětem výkonu na tomto základě.

VI. Závěry

50. S ohledem na výše uvedené úvahy proto navrhuji, aby Soudní dvůr na předběžné otázky položené Court of Appeal in Northern Ireland (Odvolací soud Severního Irska, Spojené království) odpověděl následovně:

„1) Výjimka z časové působnosti nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. prosince 2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností, která je zakotvena v čl. 75 odst. 2 nařízení č. 4/2009, musí být vykládána v tom smyslu, že se vztahuje pouze na rozhodnutí vydaná soudy států, které již byly v okamžiku vydání těchto rozhodnutí členy Unie.

2) Na základě článku 75 nařízení č. 4/2009 ani žádného jiného ustanovení tohoto nařízení není možné dosáhnout uznání a výkonu rozhodnutí vydaného soudem státu před přistoupením tohoto státu k Unii v souladu s pravidly stanovenými v nařízení č. 4/2009.“

18 – Článek 51 odst. 2 písm. b) nařízení č. 4/2009.

19 – Článek 51 odst. 2 písm. c) nařízení č. 4/2009.

20 – Článek 56 odst. 1 písm. d) nařízení č. 4/2009.